

JAN GÓRECKI

PROFESOR DR HAB. MAREK WŁADYSŁAW KŁODZIŃSKI JAKO CZŁOWIEK I UCZONY

NOTA BIOGRAFICZNA

Urodził się 11 maja 1938 roku w Warszawie, swoje dzieciństwo i młodość spędził na warszawskim Mokotowie, gdzie po ukończeniu znanego Liceum im. Tadeusza Rejtana wstąpił na sąsiednią SGGW, w której nie tylko zdobył zawód, ale szeroko rozbudził swoje zainteresowania naukowe i społeczne, pozostając im wiernym nie tylko przez okres 3 kolejnych stopni studiów, kilku lat pracy i wreszcie habilitacji, którą uzyskał w SGGW w 1974 roku. Ekonomia rolnictwa, a zwłaszcza zmiany zachodzące na wsi oraz w rolnictwie polskim i światowym pod wpływem uprzemysłowienia i rozwoju ekonomiczno-społecznego były głównymi obszarami Jego badań i studiów, którym poświęcił ponad 30 lat pracy w Zakładzie Badań Regionów Uprzemysłowionych i Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, którym kieruje od 1997 roku. W 1992 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1997 roku profesora zwyczajnego nauk ekonomicznych. Od 1997 roku pełni także funkcję Kierownika Katedry Rozwoju Obszarów Wiejskich i Gospodarki Żywnościowej Akademii Rolniczej w Szczecinie. Równoległe z pracą naukowo-dydaktyczną Profesor Kłodziński jest wyjątkowo aktywnym uczestnikiem działalności wielu organizacji i instytucji naukowych, gospodarczych i społecznych, pełniąc różne funkcje w ich radach naukowych i programowych, kolegiach redakcyjnych i fundacjach. Lista tych organizacji jest zbyt długa i ograniczę ją tylko do kilku najważniejszych, a mianowicie:

1. Członek European Association of Agricultural Economists (od 1994 r.)
2. Członek Komitetu Ekonomiki Rolnictwa PAN (od 1999 r.)
3. Członek Krajowego Komitetu do spraw Programu SAPARD (2000–2006)
4. Członek Rady Konsultacyjnej Programowania Rozwoju przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi

5. Członek Rad Programowych kilku czasopism naukowych, w tym m.in.: „Regional Economy” (Ukraina), „Woda, Środowisko, Obszary Wiejskie”, „Zagadnienia Doradztwa Rolniczego”, „Wieś Jutra”

6. Prezes Zarządu Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

7. Członek Rady Naukowej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Wreszcie wśród informacji biograficznych nie sposób nie wspomnieć o intensywnej i szerokiej współpracy międzynarodowej Profesora Kłodzińskiego. Począwszy od Jego dłuższych pobytów w Wielkiej Brytanii i USA w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych, poprzez kontynuowaną wieloletnią współpracę naukową z licznymi ośrodkami w Niemczech, na Węgrzech, w Anglii, Rosji, Finlandii i Chinach, do bezpośredniego udziału w realizacji wspólnych tematów badawczych z Uniwersytetem w Exeter i w Plymouth w Anglii i z Uniwersyte-tem w Helsinkach, z którymi współorganizował wiele konferencji i seminariów międzynarodowych zarówno w Polsce, jak i w wielu innych krajach.

DOROBEK NAUKOWY

Bogaty i twórczy, a także – co pragnę podkreślić – społecznie wysoce użyteczny dorobek naukowy Profesora Marka Kłodzińskiego nie łatwo jest przedstawić w ujęciu syntetycznym, dlatego zacznę od krótkiej charakterystyki liczbowej, a następnie spróbuję omówić tylko najważniejsze zagadnienia lub obszary Jego pracy i działalności naukowo-badawczej, która znajduje się głównie w dorobku opublikowanym.

Łączny dorobek prac opublikowanych Profesora Marka Kłodzińskiego liczy 390 pozycji, w tym – jak ocenia sam Autor – 276 pozycji to oryginalne prace twórcze. Wśród powyższych prac znajduje się 11 książek napisanych samodzielnie, 25 książek pod redakcją naukową, w tym 4 w językach obcych. Inne rodzaje publikacji to: 90 rozdziałów w książkach współautorskich, 145 artykułów w czasopismach naukowych i 113 artykułów popularno-naukowych.

Ponadto Profesor Marek Kłodziński przygotował 59 referatów na konferencje, w 26 konferencjach, w tym w 7 międzynarodowych, był przewodniczącym komitetów organizacyjnych. Dodatkowo Profesor Kłodziński przygotował 79 recenzji książek i artykułów, 19 recenzji rozpraw doktorskich, 5 recenzji dorobku na stopień doktora habilitowanego i 11 ocen dorobku na tytuł profesora. Tylko dla ogólnej ilustracji powyższej charakterystyki ujętej w sposób statystyczny dorobku Profesora pozwalam sobie wybrać kilka książek Jego autorstwa oraz kilka książek przygotowanych pod Jego redakcją naukową.

Książki autorskie:

- *Rolnictwo w Wielkiej Brytanii*, PWRiL, Warszawa 1969,
- *Gospodarstwa chłopsko-robotnicze*, PWN, Warszawa 1974, 264 s.,
- *Polska na tle ogólnoswiatowej tendencji rozwoju dwuzawodowości w rolnictwie*, PWN, 1986, 211 s.,
- *Aktywizacja społeczno-gospodarcza gmin wiejskich i małych miast*, Monografia IRWiR PAN, Warszawa 2006, 268 s.

Książki pod redakcją naukową Profesora Marka Kłodzińskiego:

- *Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania i możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi w Polsce*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 1997,
- *Gospodarka, człowiek, środowisko na obszarach wiejskich*, IRWiR PAN, Warszawa 2001,
- *Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i w krajach Unii Europejskich*, współredakcja z B. Fedyszak-Radziejowską. IRWiR PAN, Warszawa 2002,
- *Odnowa wsi w integrującej się Europie*, współredakcja z M. Bład i R. Wilczyńskim. IRWiR PAN, Warszawa 2007,
- *Wyzwania przed obszarami wiejskimi i rolnictwem w perspektywie lat 2004–2020*, IRWiR PAN, Warszawa 2008.

W wymienionym wyżej bardzo bogatym dorobku wydawniczym można wyróżnić, ujmując w sposób syntetyczny, następujące zagadnienia lub dziedziny zainteresowań Autora:

Powstanie Zakładu Badań Rejonów Uprzemysłowionych PAN i pierwsze lata Jego w nim pracy pozwoliły mu podjąć badania nad rozwojem rolnictwa i obszarów poddanych uprzemysłowieniu. Uzyskane wyniki pozwoliły na opublikowanie książki: *Wpływ uprzemysłowienia na poziom i strukturę produkcji rolniczej*, (PWN, Warszawa 1972) oraz 16 artykułów naukowych.

Już w początkach pracy naukowo-badawczej Profesora Marka Kłodzińskiego fascynował rozwój i doświadczenia ekonomiki rolnictwa w ujęciu międzynarodowym. Pierwszą Jego publikacją w tym zakresie była książka stanowiąca plon rocznego pobytu w Anglii: *Rolnictwo Wielkiej Brytanii* (PWRiL, Warszawa 1969). Inne wyjazdy i studia literatury były źródłem wielu naukowych i popularnych publikacji, a część z nich dotyczyła tematyki nawiązującej do głównych zainteresowań Autora, w tym: gospodarstw o mieszanych źródłach dochodów w różnych krajach, wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich w Anglii i Finlandii oraz krajów rozwijających się.

Problematyka ekonomiczno-społeczna gospodarstw dwuzawodowych stanowiła główny obszar zainteresowań Profesora Kłodzińskiego w okresie prawie 20 lat (1970–1990), a ich rezultatem było opublikowanie 4 książek i kilkunastu artykułów. Książka zatytułowana *Polska na tle ogólnoświatowych tendencji rozwoju dwuzawodowości* (PWN, Warszawa 1986) oraz zorganizowana później konferencja i inne publikacje ogłoszone zarówno w języku polskim, jak i angielskim stanowiły podstawę dla uznania Profesora Marka Kłodzińskiego za jednego z czołowych znawców tej problematyki zarówno w kraju, jak i zagranicą.

Analiza czynników ekonomiczno-produkcyjnych gospodarstw małych i ich efektywność oraz rozwój poprzez różne formy kooperacji stanowiły kolejną dziedzinę zainteresowań naukowych Profesora. Problematyce tej poświęca wiele książek i artykułów naukowych opublikowanych w Polsce i za granicą, w tym we współpracy z Uniwersytetem w Helsinkach (m.in. *Role of the simple form of cooperation in polish agriculture*, 1982).

W początkach lat dziewięćdziesiątych po uzyskaniu tytułu profesora nadzwyczajnego intensyfikuje swoją pracę badawczą i podejmuje nowe badania nad koncepcją wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich. Podjęte w tym zakresie

badania, także z ośrodkami naukowymi w Anglii i Finlandii, przynoszą nowe oryginalne opracowania Autora, wnosząc do polskiej literatury ekonomiczno-społecznej nowe hipotezy i doświadczenia. W 1997 roku Profesor Kłodziński publikuje książkę: *Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich w Polsce i w krajach UE*, a równocześnie kończy dwuletnie prace badawcze finansowane przez KBN i publikuje nową oryginalną pracę: *Ekonomiczno-społeczne uwarunkowania i możliwości wielofunkcyjnego rozwoju wsi w Polsce* (współredakcja z A. Rosnerem).

Rozległość i oryginalność powyższych prac oraz ich wykorzystanie przez polskie placówki naukowe i dydaktyczne powoduje, że Profesor Marek Kłodziński staje się uznanym specjalistą i autorytetem w problematyce wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce, a także w innych krajach europejskich. Badania Profesora i jego publikacje w tej dziedzinie stanowią też ważną inspirację do rozszerzających się zainteresowań tą problematyką i podejmowanych badań przez wielu autorów w licznych ośrodkach naukowych zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Wreszcie warto pokreślić, że studia i badania inspirowane i realizowane w tej dziedzinie przez Profesora Kłodzińskiego są aktywnie wykorzystywane w praktyce przez wiele instytucji i organizacji, a zwłaszcza na polsko-niemieckich obszarach przygranicznych w projektach realizowanych wspólnie z Fundacją im. Friedricha Eberta. Zrealizowane tam trzy projekty badawcze stanowią treść trzech polsko-niemieckich książek oraz 2 konferencji międzynarodowych.

Dorobek i doświadczenia zdobyte w toku lat intensywnej pracy naukowej Profesora Kłodzińskiego owocują nowymi inicjatywami i publikacjami, i tak m.in. w 1997 roku pod Jego współredakcją naukową zostaje opublikowana książka: *Strategia rozwoju gmin wiejskich*, w nakładzie 3 tys. egzemplarzy. W 1999 roku wydaje autorską książkę: *Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich*, a w 2006 roku nową publikację: *Aktywizacja społeczno-gospodarcza gmin wiejskich i małych miast*.

Jak widać z powyższych zestawień i przytoczonych przykładów, aktywność naukowa i publikacyjna Profesora Marka Kłodzińskiego systematycznie rośnie, a forma intelektualna i aktywność organizacyjna Jubilata wskazują, że sukcesy te będą kontynuowane.

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA I NAUKOWO-DYDAKTYCZNA JUBILATA, W TYM PEŁNIONE FUNKCJE

Słuchając przedstawionego dorobku naukowo-badawczego Profesora Marka Kłodzińskiego, mogłoby się wydawać, że były to zajęcia wypełniające cały Jego czas pracy uzupełniony ewentualną osobistą dbałością o piękną architekturę swojego ogrodu w Michałowicach. Tymczasem energia i aktywność na polu organizacyjnym Profesora służyły nie tylko własnej pracy, ale także jego współpracownikom, organizowaniu i zaangażowaniu w pracę zespołową i pomoc innym. A oto kilka przykładów świadczących o wielkiej energii Ju-

bilata i umiejętności jej wykorzystania w organizowaniu i realizowaniu różnych przedsięwzięć.

Zorganizowanie i kierowanie Zakładem Realizacji Badań IRWiR PAN

Jak już wspomniałem w nocie biograficznej, Profesor Marek Kłodziński jest związany z Komitetem i Zakładem Badań Rejonów Uprzemysłowionych, a potem z IRWiR-em od 1964 roku. Uczestnicząc w pracach badawczych tych jednostek, spowodował, że ich praca stała się lepiej zorganizowana i bardziej owocna, tworząc koncepcję i organizując najpierw Zespół, a potem Zakład Realizacji Badań, którego w latach 1975–1985 był kierownikiem. Zakład ten czuwał nad poprawnością metodologiczną i organizacyjną badań prowadzonych w Instytucie. Oprócz funkcji usługowych Zakład prowadził także własne prace badawcze, które były tak zaplanowane, aby mogli z nich korzystać pracownicy IRWiR reprezentujący różne dziedziny nauki. Zakład był placówką nowatorską, tworzącą i dzielącą się doświadczeniami z innymi placówkami. W Zakładzie odbywały roczny lub dwuletni staż pracy wszystkie nowo zatrudnione osoby w Instytucie, których pobyt w Zakładzie był niejako próbą przydatności młodego pracownika do pracy naukowej.

Kierowanie Centrum Naukowo-Wdrożeniowym SGGW

W 1992 roku stworzył od podstaw nowatorską placówkę – Centrum Naukowo-Wdrożeniowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, które miało za zadanie przybliżyć praktyce rolniczej osiągnięcia badawcze Uczelni. Centrum, którym kierował od lipca 1999 roku, uzyskało dla SGGW ponad 80 zamówień na różne tematy badawcze, które były realizowane przez pracowników wielu jednostek naukowo-dydaktycznych Uczelni. Centrum zorganizowało w tym czasie 19 konferencji i 26 kiermaszy promujących SGGW i jej dorobek oraz możliwości jego wykorzystania w praktyce. W tym też okresie kierował 3 dużymi projektami finansowanymi ze środków przedakcesyjnych UE. Centrum było wówczas jedyną samofinansującą się placówką na wyższych uczelniach w kraju.

Kierowanie Katedrą Rozwoju Obszarów Wiejskich AR w Szczecinie

W 1997 roku Profesor Marek Kłodziński podejmuje pracę w Akademii Rolniczej w Szczecinie na Wydziale Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej. Kieruje Katedrą Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, którą w 1999 roku przekształca w Katedrę Rozwoju Obszarów Wiejskich i Gospodarki Żywnościowej. W ciągu niespełna 3 lat stan Katedry z 6 osób powiększył się do 10. Rada Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej zaakceptowała powołanie nowego przedmiotu „Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich”. Jest to jedna z nielicznych katedr działających w ramach akademii rolniczych w Polsce, która specjalizuje się w pracach na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i prowadzi w tym zakresie pracę dydaktyczną. Katedra ściśle współpracuje z IRWiR PAN, a w ramach tej współpracy zorganizowano 5 konferencji i wydano wspólnie 4 publikacje książkowe.

Kierowanie Instytutem Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN

Od 1997 roku Profesor Marek Kłodziński pełni funkcję dyrektora Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN. W ciągu kilku lat realizowany wspólnym wysiłkiem wszystkich pracowników program restrukturyzacji Instytutu zaowocował tym, że stał się on ważnym zapleczem eksperckim dla rządu oraz wielu agencji i organów samorządowych.

W ostatnim rankingu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego IRWiR PAN na 110 pałcówek naukowych z całego kraju (z zakresu prawa, ekonomii i nauk społecznych) zajął 2 miejsce, utrzymując I kategorię, oraz umocnił swą wysoką pozycję w nauce polskiej. Wydawany kwartalnik „Wieś i Rolnictwo” od 7 lat utrzymuje wysoką kategorię A wśród wydawnictw naukowych. Powołano do życia nową serię wydawniczą „Studia i Monografie”. Seria książkowa Instytutu „Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa” cieszy się dużym uznaniem. IRWiR – obok Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej PIB – został powołany do monitoringu i niezależnych ocen programów Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W corocznych ankietach pracownicy Ośrodków Doradztwa Rolniczego podają prace IRWiR-u jako te, z których najczęściej korzystają w przypadku tematyki rozwoju obszarów wiejskich. IRWiR stopniowo odmładza swą kadrę naukową. Każdego roku realizuje 10–12 grantów krajowych i międzynarodowych. Pozycja naukowa Instytutu systematycznie rośnie, co w dużej mierze jest zasługą dużej aktywności jego pracowników i kierownictwa. Skuteczne działania Instytutu w zdobywaniu środków na badania w ramach grantów, jego opracowania i publikacji wnoszą nie tylko duży wkład do interdyscyplinarnych badań naukowych w ekonomii, socjologii i naukach pokrewnych, ale ich wyniki są także użyteczne w praktyce i często są wykorzystywane w pracach nad rozwojem obszarów wiejskich i ich przemianami ekonomiczno-społecznymi.

Rok bieżący jest ostatnim rokiem trzeciej kadencji pracy Profesora Marka Kłodzińskiego jako dyrektora Instytutu. W roku bieżącym dorobek Instytutu był przedmiotem wnikliwej oceny Wydziału I PAN oraz specjalnie powołanych recenzentów w osobach prof. dr. hab. Jerzego Szackiego oraz prof. dr. hab. Zdzisława Sadowskiego. Obydwie recenzje są wysoce pozytywne, ale ograniczony czas mojego wystąpienia nie pozwala mi na obszerniejsze ich omówienie. Pozwalam więc sobie na zacytowanie tylko syntetycznych wniosków recenzentów.

Profesor Zdzisław Sadowski pisze: „Z powyższego przeglądu działalności i dokonań Instytutu wyciągam wniosek, że Instytut jako jednostka naukowa zasługuje na wysoką ocenę. Działa on na obszarze tematycznym o bardzo zasadniczym znaczeniu dla rozwoju kraju, swoją działalnością wykazuje, że potrafi podejmować ważne i aktualne tematy badawcze i nadawać istotne znaczenie wynikom swych badań. Wykazuje znakomite zrozumienie zarówno odziedziczonych z historii braków i wad stanu polskiej wsi i rolnictwa, jak i czynników, od których zależy poprawa tego stanu, w tym kluczowej roli kapitału społecznego i kulturowego oraz edukacji młodzieży. Kieruje się bardzo słusznym dążeniem do nadawania rozwojowi wsi charakteru wielo-

funkcyjnego. Wykazuje też zrozumienie wpływu integracji z Unią Europejską i poświęca wiele uwagi myśleniu o sposobach usprawnienia współpracy w ramach tej integracji. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN to jednostka, która dobrze pracuje”.

Profesor Jerzy Szacki podkreśla m.in.: „Program badawczy Instytutu odznacza się znaczną spójnością, co jest tym większym osiągnięciem, że jest on placówką z natury swej multidyscyplinarną, w której obok ekonomistów pracują przedstawiciele innych nauk społecznych, a więc socjologowie, demografowie, geografowie itd. (...) W okresie podlegającym obecnej ocenie IRWiR rozpoczął realizację czteroletniego programu badawczego: *Polska wieś i rolnictwo w Unii Europejskiej. Dylematy i kierunki przemian*. Jest on ewidentną kontynuacją jego wcześniejszych badań dotyczących w dużym stopniu procesów modernizacji, ale zarazem otwiera jak gdyby nowy etap prac Instytutu”.

Następnie prof. Jerzy Szacki sformułował 3 pozytywne wnioski o całokształcie działalności Instytutu, a podsumowując stwierdza, że: „... bilans działalności IRWiR jest zdecydowanie dodatni”.

Wyrażone powyżej opinie recenzentów o działalności Instytutu wyrażają w dużym stopniu zasługi Profesora Marka Kłodzińskiego jako jego dyrektora.

ZAMIAST ZAKOŃCZENIA

Powierzenie mi przez Komitet Organizacyjny Konferencji krótkiego omówienia dorobku naukowego i sylwetki Profesora Marka Kłodzińskiego, który z pasją i wielką energią od ponad 40 lat pracuje niestrudzenie dla rozwoju nauki i praktyki rolniczej, przyjąłem jako wyjątkowy zaszczyt, ale także z dużą obawą, czy potrafię to zrobić w sposób pełny i obiektywny. Od wielu lat z IRWiR-em współpracuję, a od kilku lat jestem kontraktowym pracownikiem.

Teraz dopiero, aby wykonać powierzone mi zadanie i zapoznać się dokładniej z dorobkiem opublikowanym, działalnością organizacyjną w nauce i innych organizacjach, stwierdzam, że rozmiar oraz wartość naukowa i użyteczność praktyczna wszystkich tych osiągnięć Profesora Marka Kłodzińskiego jest naprawdę wyjątkowa. Co więcej, stwierdzam też, że intensywność tego dorobku w ostatnich latach nie tylko nie maleje, lecz rośnie. Myślę więc, że ten Jubileusz obchodzimy za wcześnie, a w każdym razie wydarzenie to zapewne nie wpłynie na zmniejszenie intensywności Jego pracy. Dlatego też, Drogi Jubilacie, oprócz gratulacji i prawdziwych słów uznania życzę Ci dalszych sukcesów i osiągnięć, nowych inicjatyw badawczych i publikacji. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich potrzebuje dalszych analiz, ocen i skutecznych programów oraz ich realizacji. Życzymy Ci też dużo zdrowia i dalszej pomyślności w życiu rodzinnym, którego ciepło i wzajemna miłość żony Danusi i dzieci Kasi i Piotra bardzo Cię wspierają i wzmacniają. Twoja energia i życzliwość, którą darzysz swoich współpracowników i kolegów, była zawsze Twoją dewizą życia i pracy oraz wzorem do naśladowania. Za to wszystko w imieniu wszystkich pracowników i współpracowników Instytutu pragnę Ci bardzo serdecznie podziękować. Twój

dzisiejszy Jubileusz nie jest przecież pożegnaniem, a tylko podsumowaniem pewnego etapu Twojej pracy, co stwarza szczególny nastrój i okazję do spotkania wśród współpracowników i przyjaciół, z których wielu powątpiewa w dokładność kalendarza.

Zwykle dowcipny Stefan Kisielewski w podobnej sytuacji, która nas dziś tutaj zgromadziła, powiedziałby: „Okrągłe rocznice są nonsensem – wynikają z przypadkowego stosowania systemu dziesiętnego”.